

Anadolu Aleviliğinin Yazılı Tarihi

Sinemilli Pir Ocağı
Kahramanmaraş/ Pazarcık

Toplulukların kavimlerin ve ulusların yaşadıkları coğrafyalarda varlıkların devam ettirmeleri yalnızca sosyo-ekonomik yaşamları veya tarihsel olarak yaşadıkları mücadelelilerden ibaret değildir. Tabii ki yaşam dinamiklerin oluşturan başka etmenlerde vardır. Bunlar o bütünlüğün dili, kültürü, sanatı, edebiyat, ahlaki değerleri, inancı, gelenek ve göreneklere ile felsefi düşünce anlayışları olarak ana başlıkları oluşturmaktadır. Lakin bu başlıklar ve diğer başlıklar, birlikte yaşamlarının iç ruhi şekillenme ve yaşam tarzlarının tarihiyle bir bütün oluştururlarsa o bütünlüğün toplumsal yaşam koşulları oluşabilir. Eğer mevcut varlığını günündeki yaşamla birlikte yarınlara da taşıması gerekiyorsa o zaman tarihinin uyumlu, uyumsuz dönemlerini de miras olarak geleceğe intikal ettirmesi gerektiğinin zorunda olduğunu da kabul etmelidir. Bu tarihsel varlığı onun geçmişinin ve bu gününün daha iyi anlaşılmasını sağlar. Çünkü tarih akışını hiçbir zaman durdurmamaktadır. Bu akışın içinde geçmişinin bugüne nasıl dönüştüğü öğrenilir. Fakat o topluluklar bu günlerinin geleceğe nasıl yansıtacakları konusunda hüküm öne sürme hakkına sahip değiller, olmazlar da. Onu ancak ve ancak tarihin akışı tayin eder. Onlara üşen tek görev bu tarihi akışın geleceği için sorumluluklarını yerine getirmek olacaktır.

Gelecek kuşakların eline geçecek olan yalnız yazılı belgelerle o bütünlükler hakkında fikir sahibi olunur demek de doğru değildir. Çünkü yazılı belgeleri olmayan toplulukların öyle sözlü tarihi bilgileri vardır ki bu sözlü kültür onların tarih boyunca her türlü baskı, zulüm ve yok edilmelere rağmen Dimdik ayakta kalmalarını sağlamıştır. İşte Anadolu Aleviliği de bu sözlü kültürün dinamizmi ile biçimlenmiş, bu biçimleniş tarihten tarihe aktarılmış, aktarılırken de öz kültürel ve sosyo-ekonomik ile diğer bütün değerlerin den hiç bir şey kaybettirilmeden günümüze kadar getirilmiştir. Hatta bu mirası bizlere intikal ettirilirken tarihin akışı içinde birlikte aynı coğrafyada yaşadıkları toplulukların kültür ve diğer değerlerini de bu sözlü kültürle yoğurarak intikal ettirmişlerdir. Bu mevcudiyetleriyle de halen dünya toplulukları arasında tarih, yaşam ve inanç kültürleriyle ile toplumsal yapılarındaki bütünlüklerle yerlerin korumaya devam etmektedirler. Bu mirasın öncülleri ise kerameti erenler, arileri boyunca sivil toplum yöneticileri olarak hizmetler sunan dedeler ve tarihin gerçeklerini darağacında asılmaları, derilerinin yüzümleri pahasına tüm siyasal iktidarlara karşı hep dimdik durarak ayakta kalıp nefersilerini tüketircesine günümüze kadar yaşayan ozanların söylencelerle yaşatılan kültür varlıklarıdır ki bunun öncül sembolü de

SAZ'dır. Anadolu Alevi tarihini bu sözlü kültürün dinamizmi üzerinde bilimsel olarak yazmak için hiçbir sebep yoktur.

İşte bu tarihi yazacak Alevi Akademisyenlere ve bilimsel metotlarla tarihin yapraklarına bu kültürü aktaracak tarafsız, araştırmacılara, dedeler ve ozanlar ihtiyaç var. Bu sorumluluk yalnızca onlarla kalmamalıdır. Bir topluluğun oluşturduğu kurumlar o topluluğun yalnızca kendileri için gerekli olan sorumluluğu değil toplumun tüm ihtiyacını karşılayacak sorumluluğu kendi yasal yetkileri ve olanakları ölçüsünde üstlenmek zorundadırlar. Eğer bu perspektif bakış açısıyla hareket etmezlerse, tarihsel yaşamları içinde toplum karşısındaki yerlerini koruyamazlar. O toplumu da kendileriyle birlikte karanlığa sürüklemeye ve tarihi değerlerini de yok ettirme vebalinden de kurtulamazlar.

Kuruluşu mevcut idari sistemlerin yasalarıyla belirlenmiş ama icraat ve faaliyetleriyle kendi toplumsal sorun ve sorumluluklarını yürütmeye yasalar ters düşmeden iç dinamiklerini yaşatmada bağımsızca çözüme hakkına sahip olan bu kuruluşların varlığı demokrasilerin gereği ve de medeniyetlerin yaşatılmasındaki en büyük varlıklar olduğu unutulmadan hareket etmeleri halinde sorunların üstesinde geleceklerini de asla unutmamalıdır. Bunu ise kurumsallaşmak, çağdaş değişimlere açık olmak, bilgi, bilim ve bilenlerle de paylaşmak anlayış ve kabullenmesine hazır olmalarıyla mümkündür. Farklı isimler altında kurulmuş olsalar bile aynı amaç için bir bütünlük olmanın zorunluluğunu da kabul etmeleri halinde başarıları kaçınılmazdır.. Söylemlerini ise aynı DİL'le ifade etmek zorunda olduklarını da kabul ederek.

Asırlardır dönem dönem çeşitli vesile ve amaçlarla biçimlendirilen stratejilerle yok edilmesi amaçlanan bu sözlü kültürün, evrensel değerlerinin her türlü olumsuzluklara rağmen korunması başarılmış ve çağdaş medeniyetler arasındaki yerinin saygınlığı kazandırılmışsa bunun kaybolması yalnız Anadolu Aleviliği için değil dünya medeniyetleri içinde büyük bir kayıp olacaktır.

Yazılı tarihten yoksun bırakılan Anadolu Aleviliğinin son yarım asrın sürecinde uğradığı kayıplar gün geçtikçe farklı boyutlarda seyir etmektedir. Bu sürecin coğrafyalara dağılmış Anadolu Alevilerinin var olan sözlü miraslarının da belgelendirilmeden yok edilmesi ve başka içerikli biçimlemelere dönüştürülmesi strateji olarak en yoğun sürecini yaşamaktadır. Bu stratejinin özünü, tarihin mirası olarak Anadolu İmparatorluklarının bir birlerine devir etikleri, son olarak da üçlemelerin, kerameti erenler, dedeler ve ozanların her türlü sözlü kültürel varlıklarının unutturulması amacıyla iç ve dış göç politikalarıyla Anadolu Aleviliğinin dinamizmini oluşturan kırsal yaşamın boşaltılarak kentsel ve uluslar arası göç arenasına tabi tutularak biçimlendirilmesinin, eğer geri döndüklerinde bu üçlemelerden hiçbir şey bulmamalıdır ki yeni yapılanmaları daha kolay olsun amacın dan başka bir şey ifade etmemektedir. Bu yaşanan süreci sorumlu olan her Alevinin tahlil ederek kendi yazılı tarihinin kimliğine sahip çıkması tarihi bir sorumluluktur. Anadolu da yeniden biçimlendirilen Osmanlı Bektaşî Tarikat Anlayışlı Alevilik ile bu stratejinin uzantısı olarak Avrupa dan Anadolu'ya yeniden ihraç edilen kapitalist Avrupa bakış ve biçimlemeli Alevilik örneklerinde olduğu gibi.

Kuşağımız da yetişen gençliğinin eğitim ve kültürel yaklaşımındaki farklılıkların evrensel kültürlerle biçimlenmesi, geçmişin biçimlenmelerinden yüz seksen derecelik bir farklılıkla tarihsel süreçte yerini almaya başlamıştır. Kerameti erenler, dedeler ve de ozanların mevcut Mistik Felsefi bir var oluşla mevcut olamaması, bu mirasın kaybolmakla karşı karşıya olduğunun ana iskeletini oluşturmaktadır. Yani sözlü kültürün geleceğe intikali için en büyük etkenler yok olmamakla karşı karşıyadır. Bu nedenle de yazılı tarihi belgelendirmeler zorunluluk arz etmektedir. Bu başlangıç, tarihi miladin başlangıcı olacaktır.

Üzerinde durulması gereken önemli bir başlık ; Bilim ve akademi dünyasının da bütün olanak ve kadrolarının seferber edilmesine yazılı hale getirilen Osmanlı Baktâşî Tarikat Anlayışlı yazılı eserlerde , Anadolu Aleviliğinin sözlü dinamik kültürüne özünden bir yaklaşımla değil tarikatı bir yaklaşımla bu bütünlüğün paragrafları arasına adete kaybolacak bir bakış açısıyla dahil edilmesi. Anadolu Aleviliğinin yazılı geleceğinin bu var oluşla tarihsel süreçte yerini tarikat anlayışa bırakılması hedeflenmektedir. Bu yaklaşımla. Buna direnen bazı Alevi akademisyenler ve araştırmacılar var ise de sayıca az olmaları ve Alevi kurum ve aydın ile dedelerinden yetir destek bulamamaları nedeniyle başarılı çalışmalar yapma olanağı buluyorlar demek doğru olmayacaktır.

Bu kayboluşa eklenilmesi gereken önemli bir başlık ise Anadolu coğrafyasında İslami bir şemsiye altında tek mezhep hakimiyet politikasıyla inanç anlayışının egemen hale getirme konusunda yürütülen inanç ve siyasi politikaların etkileridir. Bu İmparatorluklar emelinin tarihsel süreçteki sayfalarını karıştırsak bu sorumluluğun önemini bir kez daha unutmamız gerektiğinin zorunluluğunu anlamış oluruz.

Bu tarihi sorumluluğa sahip olması gereken kurum ve kuruluşlarla bireyler ve de sivil toplum kuruluşlarının yöneticileri gerekenin yapılması için ortak bir stratejide buluşmazlarsa, bu tarihsel sürecin başlangıç akışı sonucunda geleceğın Anadolu Aleviliğinin mevcut intikal eden mirasının kaybedilmesi kaçınılmaz olacaktır. Coğrafyamızda bu yaşamışlığın bariz örneklerini devletler olarak dahi görmekteyiz.

Bütün sorumlu tarafların ve de Anadolu Alevilerinin bu sorumluluğu almaya hazır olacakları inancıyla saygılar.

Hüseyin Aldoğan
Sinemilli Pir Ocağı/ Kahramanmaraş/ Pazarcık
info@husyinaldoğan.com